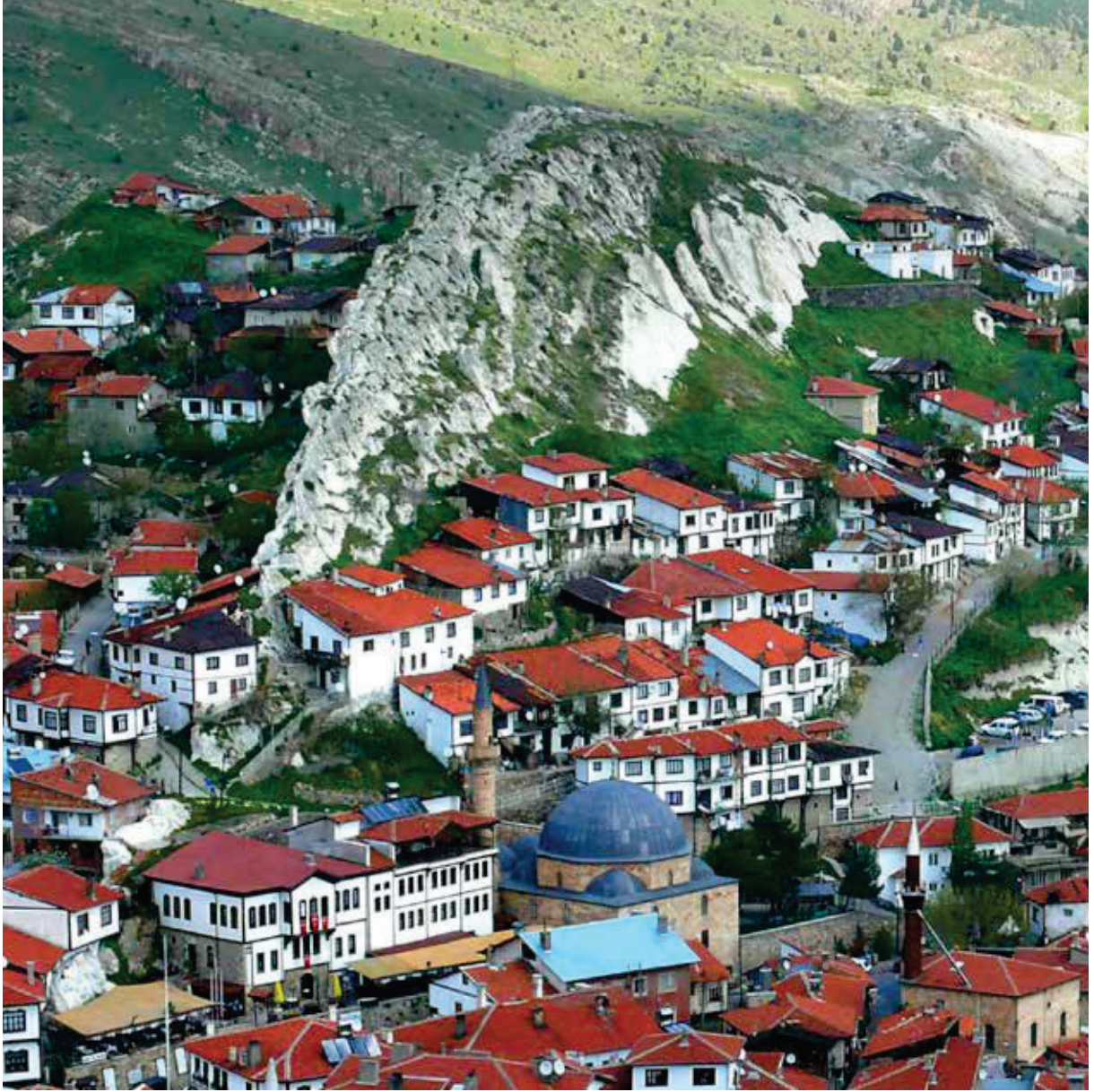
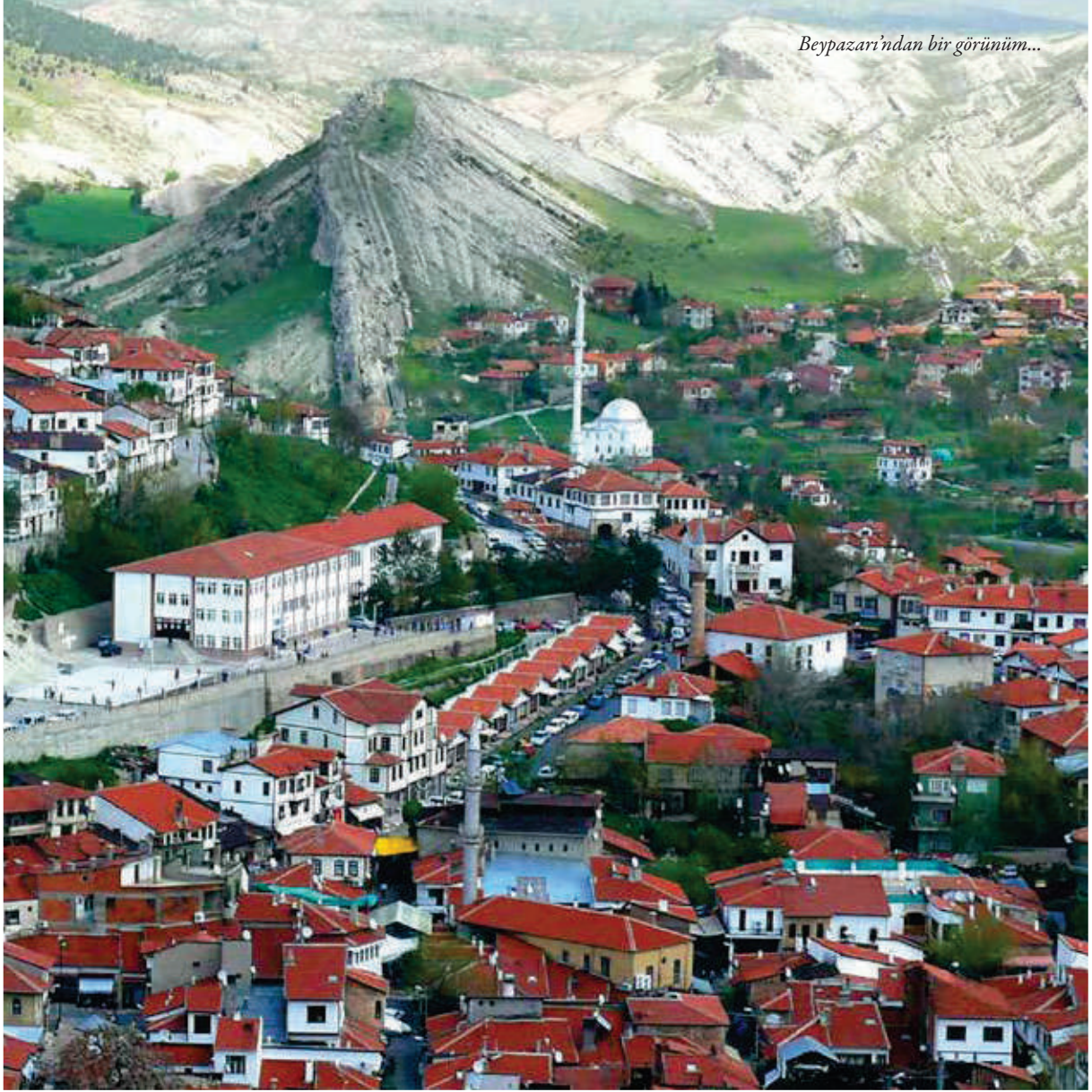

BEYPAZARI

Ankara şehir merkezinin 84 km (karayolu ile 102 km) kuzeybatısında yer alan Beypazarı ilçesi Ankara'yı Sakarya ve Bolu'ya bağlayan D140 karayolu üzerindedir. Yüzölçümü 1868 km² olan Beypazarı Bolu'nun Kırıbsıcık ve Dörtdivan, Ankara'nın Nallıhan, Polatlı, Çamlıdere, Güdül ve Ayaş ilçeleri ile komşudur.

Hititlerden bu yana pek çok eski uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Beypazarı, Roma döneminden başlayarak çağlar boyunca İstanbul'u Ankara ve Bağdat'a bağlayan önemli tarihi geçit yolları üzerinde yer almıştır. Bilinen ilk adı Laganian olan ilçe Bizans İmparatorluğu'nun piskoposluk merkezi olmuştur. Osmanlı döneminde tımarlı sipahi merkezlerinden biri olan Beypazarı, yöredeki sipahi beyi ile ticari hayatın yoğunluğuna istinaden "Beğ Bazarı" şeklinde adlandırılmıştır.

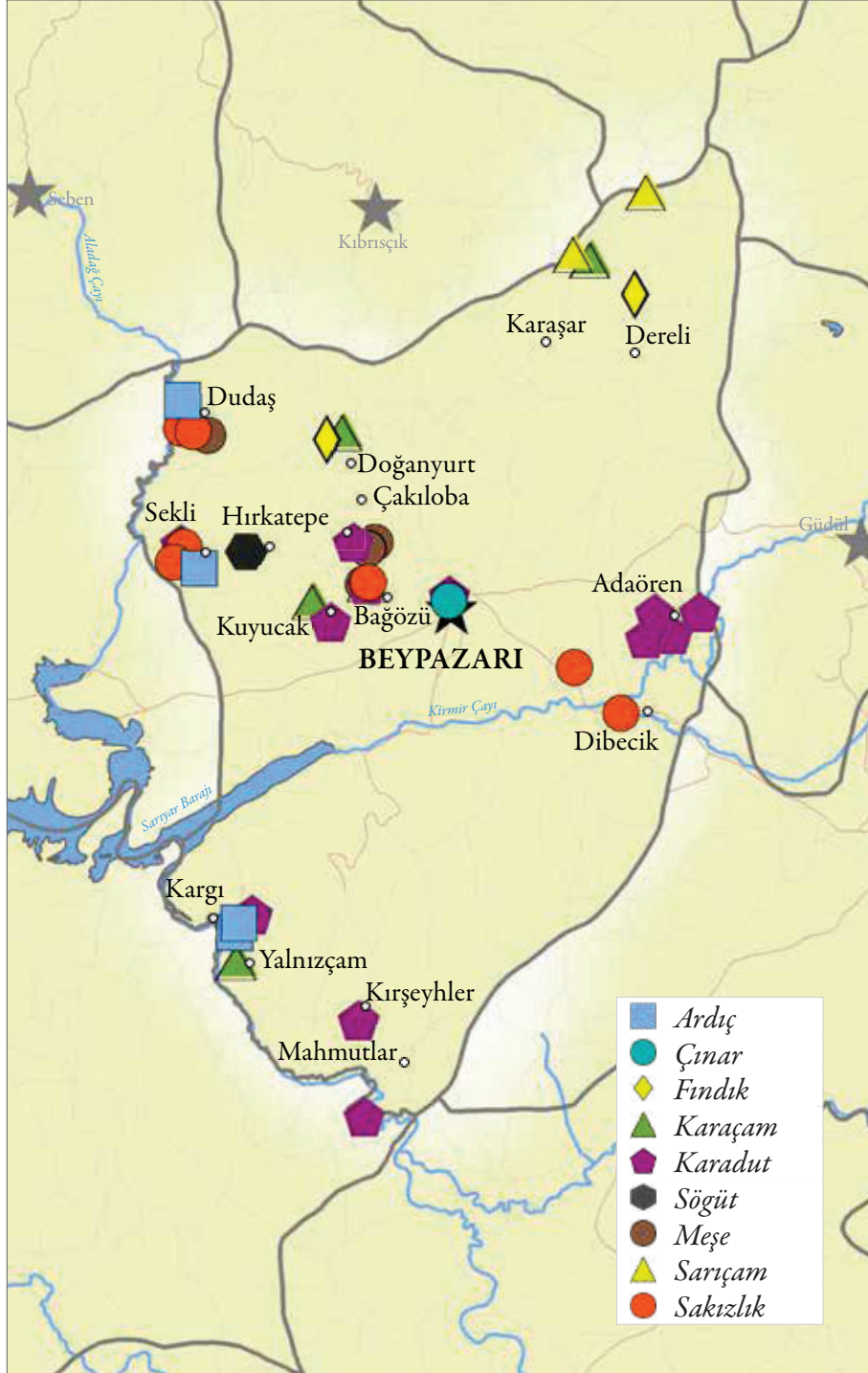
Ankara şehir merkezine göre daha alçakta bulunan Beypazarı ilçe merkezi 675 m yükseltisidir. İlçenin kuzeyinden Bolu Köroğlu Dağları'nın devamı uzandığından kuzeye doğru gidildikçe yükselti ve dağlık arazi artar. İlçe merkezinin 15 km kuzeybatısında civar çevreden fark edilen Keltepe (Depel Dağı, 1840 m) yer alır. İlçenin güneyi düşük yükseltili plato özelliğindedir, doğusunda Güdül ve Ayaş sınırı bölgesinde jipsli ve marnlı tepeler uzanır. İlçenin güneyinden batıya doğru akan Kirmir Çayı boyunca tarım alanları yer alır. Süvari Deresi, Kirmir Çayı, İnözü Çayı ve Sakarya Irmağı ilçenin önemli akarsularıdır. Kargı Barajı, Kapullu Barajı, kısmen Sarıyar Barajı, Eğriova Göleti ve Kıbrısçık sınırındaki Karagöl su kaynakları arasında yer alır.

Beypazarı bitki tür çeşitliliği yönünden çok varsıldır. Topoğrafyanın, jeolojik ve toprak yapısının çeşitliliği ve farklı iklim bölgeleri arasında geçiş özelliğindeki konumu hem ekosistem çeşitliliğini hem de tür sayısını artırmaktadır. Kuzeydeki dağların yüksek bölgeleri sarıçam (*Pinus sylvestris*) ve Uludağ göknarı (*Abies nordmanniana* subsp. *equi-trojani*) ormanlarını barındırır. Bu ormanlarda ayrıca titrek kavak (*Populus tremula*), bodur ardıç (*Juniperus communis*) türleri de yetişir. 1300 m'nin altına inildikçe orman yapısı değişir. Bu yükseltilerde karaçam (*Pinus nigra*) vetüylümeşe (*Quercus pubescens*) ormanları hâkimiyet kazanır. Bu ormanlarda mazı meşesi (*Q. infectoria*), Makedonya meşesi (*Q. trojana*), palamut meşesi (*Q. ithaburensis*) türlerinin yanı sıra üvez türleri (*Sorbus* spp.), böğürtlen

türleri (*Rubus* spp.), Bektaşi üzümü (*Ribes uva-crispa*), Türk fındığı (*Corylus colurna*), boylu ardıç (*Juniperus excelsa*), kokulu ardıç (*J. foetidissima*), alıç (*Crataegus* sp.), ahlat (*Pyrus elaeagnifolia*), laden (*Cistus laurifolius*) türleri yetişir. Aladağ Çayı'na bakan yamaçlarda ise kızılçam (*Pinus brutia*) ormanı yer alır. Bu ormanda ayrıca sumak (*Rhus coriaria*), sakızlık (*Pistacia atlantica*), menengiç (*P. terebinthus*), karaçalı (*Paliurus spinachristi*) gibi türler yetişir. Dere içi ve kenarlarında söğüt türleri (*Salix* spp.), ılgın (*Tamarix* sp.), kurtbağrı (*Ligustrum vulgare*) yetişir. İlçenin güneyindeki plato düzlüklerinde tahıl yetiştirilir. Sulanabilen tarım alanlarında yaygın olarak havuç, kıvırcık, marul yetiştirilmektedir. Ormanla tarım alanları arasında kalan ve tarıma elverişli görülmeyen sık topraklı alanlar bozkır ekosistemidir. Bozkırda yavşan (*Artemisia* sp.), geven türleri (*Astragalus* spp.), adaçayı türleri (*Salvia* spp.), kapari (*Capparis spinosa*), sorguç otu (*Stipa* sp.) ve katırtırnağı (*Genista* sp.) türleri yetişir. Soda madenciliği ile Aladağ ve Sakarya Nehri üzerine kurulu barajlar, Beypazarı'nın flora ve faunasına zarar vermektedir.

Beypazarı'nın anıtsal ağaçlarının dağılım haritası.

Beypazarı'nın anıtsal ağaçları

Beypazarı ilçesi anıtsal ağaç çeşitliliği açısından Ankara'nın en zengin ilçelerinden biridir. İlçenin kuzeyini doğudan batıya yer yer kaplayan çam ormanlarında karaçam (*Pinus nigra*) ve sarıçamın (*P. sylvestris*) anıtsal örneklerine rastlanabildiği gibi ilçede farklı meşe türlerinin anıtsal örnekleri de görülmektedir. Ankara'da yaygın gözlenen anıtsal tüylü meşe ağaçlarının (*Quercus pubescens*) yanı sıra Makedonya meşesinin (*Q. trojana*) anıtsal örnekleri sadece Beypazarı ilçesinde bulunmaktadır. Benzer şekilde Beypazarı, sakızlık (*Pistacia atlantica*) ve Türk fındığı (*Corylus colurna*) ağaçlarının anıtsal boyutlara ulaşan örneklerini barındıran nadir ilçelerden biridir. Ayrıca hem tarihi İpek Yolu üzerinde yer alan hem de eski yerleşim yerlerinin yaygın olduğu Beypazarı, anıtsal karadutlar (*Morus nigra*) açısından da en zengin ilçelerden biridir.

Beypazarı'nın dede meşeleri

Bağözü köyünün 400 m güneybatısında, Eti Soda firmasının sahibi olduğu bir bağ evinin bahçesinde bulunan koca tüylü meşe ağacı (*Quercus pubescens*) 2009 yılında anıt ağaç olarak tescil edilmiştir. Ağacın gövdesi beş ana dala çatallandıktan sonra düzgün biçimde göğeyükselensürgün dallarıyla şamdana benzeyen bir tepe tacı oluşturmaktadır. 2009 yılında yapılan ölçümde 130 yaşında tespit edilen ağaç günümüzde 140 yaşını aşmıştır. Köy sakinlerinden Hayati Değirmenci ile yapılan sohbette köyde ağaca atfedilen bir inanç olmadığı, atadan dededen kalma olduğu için saygı duyulduğu belirtilmiştir. Aynı bahçede biraz daha küçük gövdeli ikinci bir tüylü meşe ağacı daha bulunmaktadır.

*Bağözü köyünün tescilli anıt ağacı tüylü meşe, köyün 400 m güneybatısında bir bağ evinin bahçesinde bulunmaktadır
(çap: 133 cm, boy: 13 m, tepe çapı: 16 m, tahmini yaş: 140).*

Çakılloba köyünün çevresindeki alanlar hem Ankara'da nadir görülen meşe türlerinin bir arada bulunması hem de bu meşelerin anıtsal örneklerinin çokluğuyla Beypazarı ile Ankara'nın önemli anıtsal meşe bölgelerinden biridir. Bölgede Ankara'da yaygın gözlenen tüylü meşenin (*Q. pubescens*) yanı sıra Anadolu palamut meşesi (*Q. ithaburensis* subsp. *macrolepis*) ve Ankara'da ilk defa kaydedilen Makedonya meşesi (*Q. trojana*) de yetişmekte, köyün farklı mevkilerinde tüylü meşe ve Makedonya meşesinin anıtsal örneklerine rastlanmaktadır.

Çakılloba'nın kuş uçuşu 1,2 km doğusunda yer alan Ziyarettepe mevkisinde, tepenin başında eski taş duvarla çevrili alanda, yine taşla örülü bir yatır mezarın yanı başında anıtsal bir tüylü meşe ağacı bulunmaktadır. Bu yaşlı meşenin gövde içi tamamen kovuklaşmış, gövde ortası da dikine yarılmış durumdadır, gövdesinin sadece bir tarafından yükselen dallar dar bir tepe tacı oluşturmaktadır. Aynı alanda yatır mezarın diğer tarafında 30-40 cm çaplı iki Anadolu palamut meşesi bireyi vardır. Köy sakinlerinden Kazım Uysal ile yapılan sohbette Ziyarettepe mevkisinde bulunan yatır mezarın türbe, yaşlı meşenin ise "Dede" olarak anıldığı belirtilmiştir. Yağmur duasına buraya gelindiği, namaz kılındığı, dua edilip kurban kesildiği aktarılmıştır.

Çakılloba köyünün 1,2 km doğusundaki Ziyarettepe mevkisinde, bir yatır mezarın yanında bulunan tüylü meşenin 550 yaşında olduğu tahmin edilmektedir (çap: 114 cm, boy: 8 m, tepe çapı: 6 m).

Çakıloba'nın Ziyarettepe mevkisinde, taş duvarla çevrili alanın 20 m kadar güneyinde anıtsal bir Makedonya meşesi (*Q. trojana*) bulunmaktadır. Türü bakımından Ankara için sıra dışı bir kayıt olan bu anıtsal ağaç, etrafındaki genç Makedonya meşesi topluluğunun arasından yükselmektedir. Sağlıklı durumda olan ve doğal dallanma formunu koruyarak her yöne serpilen ağaç geniş bir tepe tacı oluşturmaktadır.

Çakıloba köyünde, Ziyarettepe mevkisindeki taş duvarla çevrili alanın 20 m kadar güneyinde, meşe gençliğinin arasından yükselen anıtsal Makedonya meşesinin 180 yaşında olduğu tahmin edilmektedir (çap: 78 cm, boy: 16 m, tepe çapı: 20 m).

Çakıloba köyünün Ziyarettepe mevkişi dışında anıtsal ağaçlar yönünden zengin bir diğer bölgesi, köyün 900 m kadar güneydoğusundaki Fındıcak Vadisi'dir. Fındıcak Deresi'nin kenarında yer alan ve ağacın gövdesine sarılmış koca asma nedeniyle "Asmalı Meşe" olarak adlandırılan heybetli ve yaşlı tüylü meşe (*Q. pubescens*) önce iki çatala ayrılıp çokça dallanarak yüksek ve geniş bir tepe tacı oluşturmaktadır. Çatallardan birinin üzerinde dikdörtgen biçiminde geniş bir kovuk bulunurken diğerinde 36 cm çapıyla sıra dışı kalınlıkta bir üzüm asması (*Vitis* sp.) sarılı durumdadır. Her yöne uzayıp giden

sağlıklı dalları ile tüylü meşenin tüm heybetini sergileyen Asmalı Meşe'nin 350 yaşında olduğu tahmin edilmektedir.

Çakıloba'nın güneydoğusundaki Fındıcak Vadisi'nde dere kenarında yer alan yaşlı tüylü meşe, gövde ve dallarına sarılmış koca asma nedeniyle "Asmalı Meşe" olarak adlandırılmaktadır (çap: 118 cm, boy: 20 m, tepe çapı: 18 m, tahmini yaş: 350).

“Asmalı Meşe” Fındıcak Vadisi'nde derenin hemen doğu kenarında yer alırken derenin batısındaki yamaçta tüylü meşenin (*Q. pubescens*), Makedonya meşesinin (*Q. trojana*) ve sakızlık ağaçlarının (*Pistacia atlantica*) anıtsal büyüklükte örnekleri bulunmaktadır. Alandaki üç yaşlı tüylü meşenin çapları 60-80 cm arasında değişirken 86 cm çaplı Makedonya meşesi Ankara'da bu meşe türünün kaydedilmiş en kalın gövdeli örneğidir.

Çakılloba köyünde, Fındıcak Vadisi'nin batı yamacındaki yaşlı Makedonya meşesi (*Quercus trojana*, çap: 86 cm - üstte solda) Ankara'da bu türün en kalın gövdeli örneği iken alanda üç tane de yaşlı tüylü meşe (*Q. pubescens*) bulunmaktadır (çaplar: 60-80 cm).

Beypazarı'nın dede çamları

Ankara'da bulunduğu köyün ismiyle en çok özdeşleşen anıtsal ağaçlardan biri Beypazarı'nın Yalnızçam köyünde yer alan tek karaçam (*Pinus nigra*) ağacı olsa gerektir. Köyün 750 m kuzeyinde, Kargı Barajı'na bakan dik bir yamacın alt kesiminde yer alan yaşlı karaçamın gövdesi andezit kayaların dibinden çıkmaktadır. Hemen çevresindeki kendi tohumlarından gelişen genç fidanlar dışında 8-10 km'lik bir mesafede karaçam ormanı bulunmadığı için bu anıtsal ağaç eski karaçam ormanlarının bu bölgeye de uzandığını gösteren yaşlı bir kalıntı niteliği taşımaktadır. Köyün muhtarı Fazıl Doğan ile yapılan sohbette, eskiden köyün çevresinde böyle yaşlı bir karaçam daha olduğu, ancak onun çok yaşlandıktan sonra kendiliğinden yıkıldığı aktarılmıştır. Köyde "Dedeçamı" olarak adlandırılan anıtsal karaçam için herhangi bir kutsiyet atfedilmediği söylene de eskiden sigara içenlerin bu ağacın sürgünlerinden ağızlık yaptıkları, ancak felç olmuş gibi ağızları eğilince zararını gördükleri için korktukları, artık kimsenin kozalaklarını bile alıp yakmadığı belirtilmiştir. Dedeleri zamanında da aynı şekilde olduğu aktarılan Dedeçamı'nın yapılan ölçüme göre 300 yaşında olduğu tahmin edilmektedir.

Yalnızçam köyünün adıyla özdeşleşen bu tek karaçamın 300 yaşında olduğu tahmin edilmektedir (çap: 104 cm, boy: 16 m, tepe çapı: 17 m).

Karaşar'a bağlı Çukurören Yaylası'nda, Gökgöz mevkesine giden bir orman içi patikanın kenarında bulunan Dedeçamı, yayla sakinlerinin belleğinde yağmur duaları ile özdeşleşmiş yaşlı bir karaçam ağacıdır. Geçmişte çoluk çocuk tüm yayla ahalisinin katıldığı yağmur dualarında köyün masumiyet timsali yaşlı bir ninesinin (Karakızın İsmisi) eşeğe ters bindirilerek yağmur gelini yapıldığı, çocukların tekerlemeler söyleyerek evlerden yemek erzakı topladığı, sonrasında topluca Dedeçam'ın yanına gidilerek burada kurban kesilip dualar edildiği ve çoğu defalar da ilerleyen saatlerde yağmurun yağdığı aktarılmıştır. Yayla sakinlerinden Mehmet Gökmen ile yapılan sohbette Dedeçamı'nın kendi inançları sayesinde korunarak bu yaşlara gelebildiği, bir defasında dönemin orman şefi tarafından kesim için ağaca damga yapılmak istendiği, ancak orman işçisi olarak çalışan köy sakinlerinin ağacın kendileri için önemini belirterek kesilmesini engelledikleri anlatılmıştır. Bununla birlikte, yağmur duasının yanı sıra dilek ağacı olarak da ziyaret edilen Dedeçamı'nın piknikçiler tarafından gövdesinden çıra alınması nedeniyle zarar gördüğü gözlenmiştir.

Karaşar'ın Çukurören Yaylası'nda, orman içi bir patikanın kenarında bulunan ve yaylada yağmur duasıyla özdeşleşmiş yaşlı karaçam (Pinus nigra) ağacının 300 yaşında olduğu tahmin edilmektedir (çap: 105 cm, boy: 20 m, tepe çapı: 10 m).

Çukurören Yaylası'nda, Dedeçamı'nın hemen 20 m kadar yanında bulunan ve ilk defa köy sakinlerinden Sultan Gökmen tarafından fark edilen şamdan görünümlü karaçam ise paralel yükselen çokça dalıyla dikkat çekicidir. Geçmişte birkaç dalının kesildiği anlaşılan ağacın gövdesi günümüzde 1,5 m'den başlayarak 20-40 cm çaplı on çatala ayrılmış durumdadır.

Karaşar'ın Çukurören yaylasındaki Dedeçamı'nın hemen aşağısındaki bu karaçam ağacı (P. nigra) çok dallı ve düzgün gövde yapısıyla dikkat çekicidir (çap: 89 cm, boy: 20 m, tahmini yaş: 300).

Çam ormanlarının geniş alanlar kapladığı Karaşar'ın yaylalarının daha alçak kesimlerinde karaçam ormanları hâkim iken 1500 m ve üzerindeki kesimlerde sarıçam (*P. sylvestris*) ormanları iyi gelişim göstermektedir. Bu sarıçam ormanlarının kenarlarında ve bazı yaylalarda sarıçam ağaçlarının yaşlı örneklerine rastlamak mümkündür. Çukurören Yaylası'nın Dumluca mesire alanında, ormanın kenarında yer alan bu koca sarıçamlardan birinin yapılan inceleme sonrasında 300 yaşında olduğu tespit edilmiştir. Bu yaşlı sarıçam 6 m'ye kadar tek gövde yükseldikten sonra iki çatala ayrılmakta ve dar açılı biçimde göğe yükselmektedir. Orman İşletme Şefliği'nin de bulunduğu Eğriova Yaylası'nın hemen girişindeki Ayderesi mevkinde, dere kenarında yayla evlerinin olduğu çayırılıkta ve yol kenarında, 90-100 cm çaplı, 20 m'yi aşan on kadar yaşlı sarıçam ağacı bulunmaktadır. Bunlardan çayırılıkta ağaçlardan ikisi 300 yaşlarında tespit edilirken yayla yolunun üzerindeki çatal sarıçam 600 yaşında ölçülmüştür. Yan yana iki yaşlı sarıçamın kaynaşmasıyla oluşan Çatalçam, iki çatallı tek ağaç görünümüne sahiptir.

*Çukurören Yaylası'nın
Dumlucu mesire alanında,
orman kenarında bulunan
103 cm çaplı sarıçam
(Pinus sylvestris) ağacı
600 yaşında ölçülmüştür
(solda).*

*Eğrinoa Yaylası'nın hemen
girişindeki Ayderesi
mekisinde 90-100 cm
çaplı, 20 m'yi aşan
300-600 arası yaşa sahip
on kadar yaşlı sarıçam
ağacı bulunmaktadır
(üstte).*

Beypazarı'nın anıtsal karadutları

Anıtsal karadut ağaçlarının sayısı bakımından Ankara'nın en zengin ilçelerinden biri Beypazarı ise, Adaören köyü de yaşlı karadutların ilçedeki merkezidir demek yanlış olmaz. Köy içerisinde ve çevresindeki farklı mevkilerde toplam beş anıtsal karadut ağacı tespit edilmiştir. Bu karadutlardan biri köyün 1,6 km batısında, Süvari Deresi'nin bir kolu olan dereciğin kenarındaki Bayat mevkisinde bulunmaktadır. Ağacın gövdesi, yaşlı karadutlarda tipik olmak üzere dipten altı parçaya ayrılmış durumdadır. Ayrılan gövde parçalarından uzanan dallar bir yay çizerek kıvrılıp adeta dirseklerini toprağa dayar gibi yere temas ettikten sonra tekrar yükselmekte ve geniş bir tepe tacı oluşturmaktadır. Köyün muhtarı Mustafa Aksoy ile yapılan sohbette, ağacın ne zaman dikildiğinin bilinmediği, bulunduğu dere yatağının yamacında eski bir "gavur" köy yerleşimi olduğu aktarılmıştır. Bu ve diğer karadutlar köyün ortak malı olarak meyvesinden herkesin faydalandığı ağaçlar olmakla birlikte son iki üç yıldır Ayaş'tan ticaret amacıyla gelen şahısların karadutları toplayıp sattığı söylenmiştir. Saha ziyaretinde ağacın altında kaçak define kazısının izleri gözlenmiştir.

Adaören köyünün 1,6 km batısında, Süvari Deresi'nin bir kolu olan dereciğin kenarında Bayat mevkisindeki anıtsal karadutun 450 yaşında olduğu tahmin edilmektedir (çap-dipten: 164 cm, boy: 8 m, tepe çapı: 15 m).

Adaören köyünün 1,5 km kuzeybatısında, Karacakaya mevkinde, aralarında bir yatır mezar bulunan iki yaşlı ve görkemli karadut ağacı bulunmaktadır. Her iki ağacın gövdesi de yaşlı karadutlara özgü biçimde yarılmış halde olup yere doğru uzanan dalları toprağa dirsek teması yaparak etrafa yayılıp yükselmektedir. Kuzey bakılı hafif meyilli bir yamaçta yan yana duran iki ağacın dalları tepede birleşerek birlikte 16 x 24 m genişliğinde bir alanı kaplamaktadır. Eskiden bu ağaçların ve yatırın bulunduğu alana yağmur duası içingelindiğini anlatan muhtar, ağaçların kuru dallarınabiledokunulmamasına ilişkin şöyle bir söylence aktarmıştır: *Eskiden bir köy sakini bu ağaçların dallarını budayarak götürüp evinde yakarmış. Bir gün ağaçtan düşmüş ve o sırada ağaçta birini görmüş. Sonrasında başına gelen bu olayı köyde insanlara anlatmış ve kırk gün sonra ölmüş.*

Adaören köyünün Karacakaya mevkinde yer alan ve bir yatır mezar ile ayrılan iki yaşlı ve görkemli karadut ağacının dalları tepede birleşerek geniş bir taş oluşturmaktadır (boy: 8 m, tepe çapı-birlikte: 24 m, tahmini yaşları: 500).

Adaören köyünün 2 km kuzeydoğusunda, Kirmir Çayı'nın kenarındaki anıtsal karadut ağacı (*Morus nigra*), bulunduğu vadinin atmosferi ve tarihi dokusuyla birlikte Ankara'nın en etkileyici karadut ağaçlarından biridir. Karşısında yükselen vadiye hâkim bir tepenin başında, Tabanlıoğlu Kalesi, Sedkaşı Kalesi, Peium/Peion Kalesi olarak da anılan ve bir Galat kalesi olduğu düşünülen tarihi bir kale kalıntısı bulunmaktadır.

Kirmir Çayı kenarında bulunan bu görkemli karadut ağacının Adaören köyü çevresindeki anıtsal karadutlar arasında en yaşlısı olduğu tahmin edilmektedir (boy: 13 m, tepe çapı: 18 m, tahmini yaş: 600).

Adaören köyünün çevresinde, üç ayrı mevkide bulunan anıtsal karadutlara ilave olarak köy camisinin bahçesinde de bir anıtsal karadut ağacı bulunmaktadır. Ancak bu karadut son dönemde köyde istenmeyen bir ağaç olmuş. Köy camisinin büyütülüp alanın genişletilmek istenmesi ve ağacın buna engel olması yüzünden yaşlı karadutun kesilmek istendiği aktarılmıştır. Birçok kurumdan tescilli anıt ağaç olmadığına dair görüş alınsa da herkesi ikna edemedikleri ve belediyeden olumlu görüş alamadıkları için bugüne kadar ağacın kesilmediği belirtilmiştir. Yörenin anıtsal karadutlar yönünden zenginliğinin önemli bir parçası olan bu yaşlı karadutu kesme girişiminden vazgeçilmesinin ve köy halkınca sahip çıkılarak ağacın varlığını daha yüzyıllar boyunca devam ettirmesinin yerinde olacağı düşünülmektedir.

Adaören köyünün çevresindeki anıtsal karadutlar kadar yaşlı olmasa da köy camisinin bahçesindeki bu karadut ağacının da 300-400 yaş arasında olduğu tahmin edilmektedir (çap: 158 cm, boy: 11 m, tepe çapı: 13 m).

Kuyucak köyünde, Çarşağın Dere mevkisindeki karadut ağacı köyün 250 m güneybatısında, eski köy yerinin altında bir kuru dere yatağının kenarında bulunmaktadır. Köyün muhtarı Alaaddin Bayındır ile yapılan sohbette geçmişte Nuri amcanın ağacı diye bilinse de karadutun meyvesinden tüm köylünün faydalandığı aktarılmıştır. Eskiden ağacın meyvesini köyün çocukları bitirmesin diye “Zincirli Arap geliyor” şeklinde çocukların korkutulduğu anlatılmıştır. Günümüzde köyün çocuklarının ağaçtan meyve toplamaya devam ettikleri, oyun oynamaya buraya geldikleri, ellerini yüzlerini boyayıp gittikleri belirtilmektedir. Muhtar hatırladığından beri ağacın aynı biçimde olduğunu, hiç değişmediğini aktarmıştır. Ağacın meyvesinin şifalı olduğunun, şeker hastalığına iyi geldiğinin söylendiği, bu sebeple Beypazarı merkezden ve başka yerlerden de insanların gelip karadutlardan topladığı belirtilmektedir.

Kuyucak köyünün anıtsal karadutu eski köy yerinin altında, Çarşağın Dere mevkisinde, geçmişte sürekli aktığı söylenen bir kuru dere yatağının kenarında bulunmaktadır (çap: 95 cm, boy: 6 m, tepe çapı: 12 m, tahmini yaş: 350).

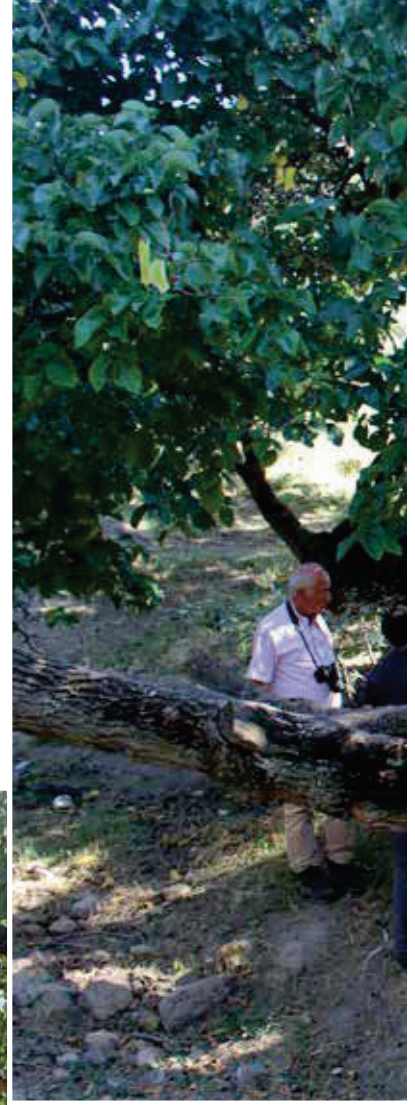
Mahmutlar köyünün anıtsal karadutu Ankara Çayı ve Porsuk Çayı'nın birleşmesiyle oluşan Sakarya Nehri'nin bir kolunun alüvyon düzlüğündeki Hıdıroğlu mevkinde, bir su kanalı ile tarlaların kenarında yer almaktadır. Ağaç öylesine verimli bir arazide büyümüştür ki Ankara'nın en gümrah gelişim göstermiş karadut ağacı olabilir. Yaşlı karadutların kollarını kenarlara bırakmış seyrek dallı yapısının aksine yoğun yeşil bir kütle görünümüne sahiptir. Günümüzde Mahmutlar köyüne 4 km kadar uzak bir mesafede bulunan ağacın geçmişte bu bölgedeki eski bir köy yerleşimi döneminde dikilmiş olması muhtemeldir. Nitekim köyün muhtarı Cemalettin Bastı da eskiden Mahmutlar köyü yerleşiminin karadut ağacının bulunduğu bölgede olduğunu, sonradan yeni yerine taşındığını belirtmiştir. Muhtar ağacın tarihini dedelerinin de bilmediğini, o zamanlarda da bu şekilde büyük olduğunu işittiğini belirtmektedir. Ağacın meyvesinin çok güzel olduğunu, temmuz-eylül ayları arasında toplandığını, isteyen herkesin toplayabildiğini eklemiştir.

Ankara Çayı ve Porsuk Çayı'nın birleşmesiyle oluşan Sakarya Nehri'nin bir kolunun alüvyon düzlüğündeki Hıdıroğlu mevkinde yer alan Mahmutlar köyünün anıtsal karadutu, Ankara'nın en gümrah gelişmiş karadut ağacı olabilir (çap: 174 cm, boy: 12 m, tepe çapı: 15 m, tahmini yaş: 200).

Beypazarı'nın diğerk bir yaşlı karadut ağacı, geçmişte ayrı köy iken günümüzde Sekli köyünün bir mahallesi olan Sofular'da bulunmaktadır. Kök boğazları toprak ile doldurulmuş olan ağacın ana gövdesi doğal bir şekilde yarılarak üçe ayrılmış durumdadır. Köy sakinlerinden Mehmet Çevik ve Beypazarı Belediyesi'nde görevli Zafer Poyraz ile yapılan sohbette, civar köylerin de davet edildiğı hacet bayramlarının eskiden burada kutlandığı, yağmur dualarında burada kurban kesilip dualar edildiğı aktarılmıştır. Bu geleneksel faaliyetlere ev sahipliğı yapması dışında özel bir kutsiyetinin bulunmadığı söylenen karadutun 300 yaşında olduğı tahmin edilmektedir.

Sekli köyünün Sofular Mahallesi'nde bulunan anıtsal karadutun eskiden hacet bayramı kutlamaları ve yağmur dualarına ev sahipliğı yaptığı aktarılmıştır (boy: 9 m, tepe çapı: 14 m, tahmini yaş: 300).

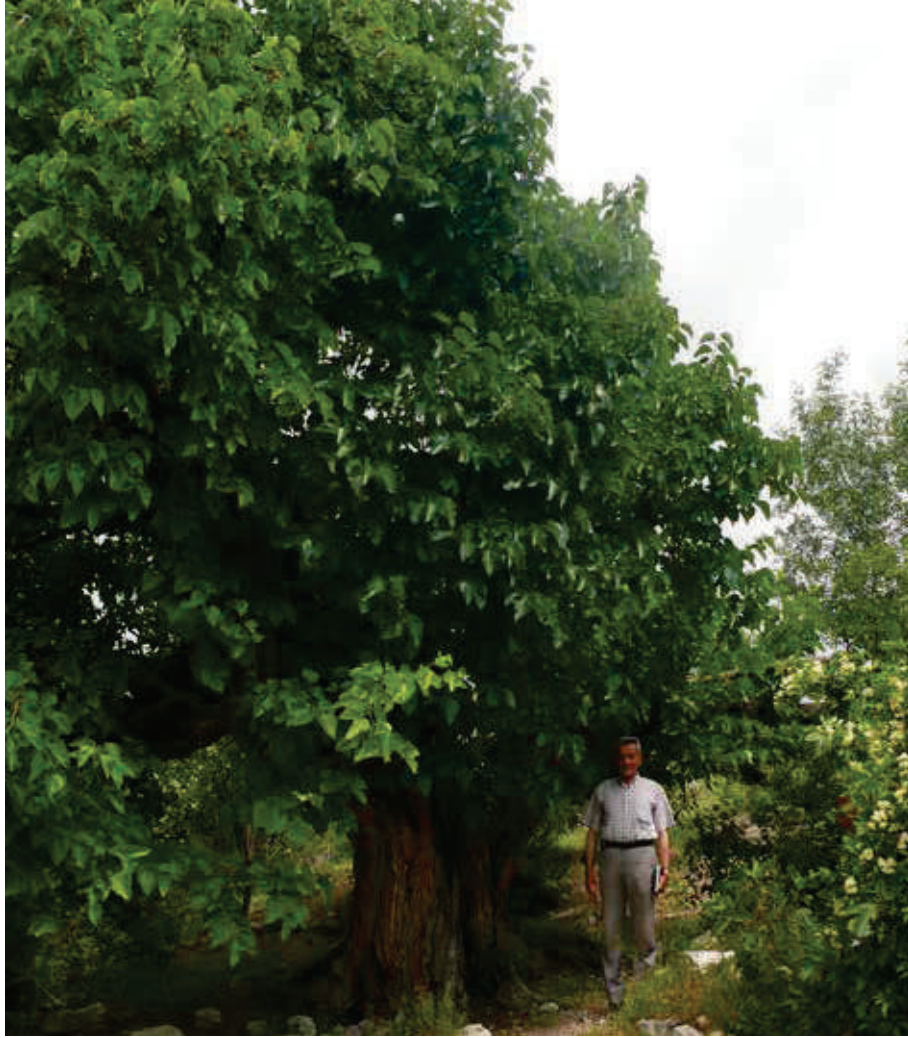

Kırşeyhler köyünde, köy mezarlığının altında yer alan anıtsal karadutun yaşının 500'e yakın olduğu tahmin edilmektedir (boy: 9 m, tepe çapı: 17 m, tahmini yaş: 450).

Kırşeyhler köyünün anıtsal karadutu, köyün eski yerleşimi ve günümüzde köy mezarlığı olan alanın hemen alt tarafında bulunmaktadır. Bazalt kaya üzerinde büyümüş olan ağacın ana gövdesi doğal bir şekilde yarılarak ikiye ayrılmakta, dalları spiral gibi birbiri arasından kıvrılarak etrafa yayılmaktadır.

Bağözü köyüne giden yolun sağında, Değirmenönü mevkinde bulunan anıtsal karadut ağacının gövdesi çok yaşlı karadutlara göre henüz yarılp etrafına uzanmamış olup tek gövde halinde yükselmektedir. Köyün muhtarı Hayati Değirmenci ile yapılan görüşmede, eskiden bu bölgede üç değirmen olduğu, bunlardan ağacın yanında olan değirmeni geçmişte babasının işlettiği, köy sakinlerinin ekinlerinin öğütülmesini bu karadutun altında bekledikleri aktarılmıştır. Ayrıca karadutun hayrat olarak görüldüğü, dışarıdan da bilenlerin gelip meyvesini topladığı belirtilmiş, ihtiyaç olduğu kadar alınıp yenmesi, ticari olarak kullanılmaması istirham edilmiştir.

Bağözü köyüne giden yolun sağında, Değirmenönü mevkinde bulunan anıtsal karadutun çevresinde eskiden üç değirmen olduğu belirtilmiştir (çap: 113 cm, boy: 9 m, tepe çapı: 12 m).

Beypazarı'nın koca sakızlıkları

Bağözü köyünün anıtsal sakızlık ağacı (*Pistacia atlantica*) köy mezarlığının içindeki türbenin hemen yanında yer almaktadır. Ağaç yaklaşık 3 m'den dallanarak sakızlık ağaçlarına özgü biçimde boyunun yaklaşık iki katı genişlikte bir tepe tacı oluşturmaktadır. Muhtar Hayati Değirmenci ile yapılan sohbette, geçmişte ağacın üstünün sac ile kapatıldığı, ancak ertesi gün sacın dereye yuvarlanıp düşmüş halde bulunduğu, bu olayın ağacın üzerinin kapatılmasını kabul etmemesine yorumlandığı ve bir daha da kapatılmadığı belirtilmiştir. Muhtarın, hatta babasının bile kendisini bildi bileli bu şekilde olduğu aktarılan bu koca sakızlık ağacının 200-250 arası bir yaşta olduğu tahmin edilmektedir.

Bağözü köyü mezarlığındaki türbenin yanında yer alan anıtsal sakızlık ağacının (Pistacia atlantica) 200-250 arası bir yaşta olduğu tahmin edilmektedir (çap: 97 cm, boy: 10 m, tepe çapı: 20 m).

Çakıloba köyündeki Fındıcak Vadisi'nde Asmalımeşe, anıtsal Makedonya meşesi (*Quercus trojana*) ve tüylü meşelerin yanı sıra iki koca sakızlık ağacı da yer almaktadır. Gövde çapları 1 m'yi aşan sakızlık ağaçlarının birisi erkek, diğeri dişidir ve her ikisi de sağlıklı durumdadır. Bir dere yatağının yamacında farklı meşe türleri ve sakızlık ağaçlarının yaşlı bireylerinden oluşan topluluk adeta küçük bir anıtsal ağaç koruluğu niteliğindedir.

Çakıloba'nın Fındıcak Vadisi'nde anıtsal meşeler ile birlikte iki tane de anıtsal sakızlık (Pistacia atlantica) ağacı yer almaktadır (çaplar: 105 ve 104 cm).

Beypazarı'nın anıtsal sakızlık ağaçları arasında gövde kalınlığı yönünden en heybetli olanı 197 cm gövde çapıyla Dudaş'ın koca sakızlığıdır. Bu koca sakızlık ağacı Dudaş köyünün 800 m batısında, yol kenarındaki tarla içerisinde bulunmaktadır. Dudaş'ta ikinci bir anıtsal sakızlık ise köyün mezarlığında yer almaktadır. Tarla içerisindeki koca sakızlık gövde kalınlığı ile öne çıkarken mezarlıkta olması nedeniyle bir dalına bile dokunulmayan yaşlı sakızlık ise her yöne uzanıp serpilen dallarının heybetiyle dikkat çekicidir.

Beypazarı'nın en koca gövdeli sakızlık (Pistacia atlantica) ağacı Dudaş köyünde, yol kenarındaki bir tarla içerisinde yer almaktadır (çap: 197 cm, boy: 12 m, tepe çapı: 15 m, tahmini yaş: 500).

Dudaş köyünün mezarlığındaki yaşlı sakızlık (Pistacia atlantica) ağacı herhangi bir budamaya uğramamış dallarının doğal heybetiyle dikkat çekicidir (çap: 162 cm, boy: 15 m, tepe çapı: 20 m, tahmini yaş: 400).

Sekli köyünde, eskiden köy yerleşimi olan Sofular Mahallesi'nin Sazakbaşı mevkisinde, köyde Dede Ağacı olarak bilinen anıtsal bir sakızlık ağacı yer almaktadır. Ağacın gövdesi zeminden 1 m'ye kadar kalınca yükselirken daha sonra boyun gibi daralmakta ve dallanarak tepe tacı oluşturmaktadır. Sağlık durumu iyi olan ağacın dip kısmında defineciler tarafından oyulmuş 20 x 40 cm boyutunda bir delik gözlenmiştir.

Sekli köyünde Dede Ağacı olarak bilinen ağaçlardan biri olan anıtsal sakızlık (Pistacia atlantica), Sofular Mahallesi'nin Sazakbaşı mevkisinde bulunmaktadır (çap: 194/111 cm (dipten/göğüs hizasından), boy: 8 m, tepe çapı: 9 m, tahmini yaş: 500).

Ankara-Beypazarı yolunda, İlhan Çayı köprüsüne gelmeden Dibecik köyü yol ayrımında yer alan höyük görünümlü tepeliğin kuzeybatı yamacında yaşlı sakızlık ağaçları bulunmaktadır. Erkek ve dişi çiçekleri ayrı ağaçlarda bulunan sakızlık ağaçlarında anıtsal nitelikte koca gövdeli ağaçlar genelde erkek bireyler olmakta iken bu yamaçtaki yaşlı sakızlıkların ikisi de dişi bireylerdir. Yamacın aşağı kesiminde yer alan üçüncü bir yaşlı sakızlık ağacı ise altında yapılan defineci kazıları sonucunda kurutulmuştur. Yamacın üst kısmında yer alan ağacın çevresinde ve höyüğün tepesinde de kaçak define kazıları yapıldığı gözlenmiştir.

*Ankara-Beypazarı yolunda, Dibecik köyü yol ayrımındaki höyük görünümlü tepeciğin kuzeybatı yamacında üç yaşlı sakızlık (*Pistacia atlantica*) ağacı bulunmaktadır. Bunlardan birisi kuru(tul)muş, ikisi hayattadır (çaplar: 88-116 cm, boylar: 8 m, tepe çapları: 12 m, tahmini yaşlar: 300-400).*

İç Anadolu'nun geniş bozkırlarında, tarlalarla kaplı ova ya da platolarında tek başlarına gölge eden ağaç ve ağaççıklara sıklıkla rastlanır. Bu tek başına ağaçların Ankara'da en bilinenlerinden biri Beypazarı yolunda bir tepenin başından yolcuları selamlayan "Yalnız Ağaç"tır. Çoğu kimse Beypazarı'nın bu "Yalnız Ağaç"ının bir alıç ağacı olduğunu düşünse de aslında kendisi bir sakızlık ağacıdır. Gövdesi kuzey yönüne eğik büyüyen ağaççık boyutundaki bu sakızlık, bölgenin manzarasına hâkim tepedeki konumuyla adeta bir gözetleme kulesi niteliğindedir. Erozyonun ve rüzgârın en çok olduğu sarp yamacın tepesinde büyüyen ağaç açığa çıkmış kökleriyle toprağa öylesine sıkı tutunmuştur ki daha uzun yıllar yaşayacak kadar sağlıklı durumdadır.

*Ankara-Beypazarı yolunda,
marn topraklı bozkır yamaçların
tepesinde yolcuları selamlayan
bu tek ağaç uzaktan alıç ağacına
benzetilse de aslında
bir sakızlık ağacıdır
(çap: 38 cm, boy: 5 m,
tepe çapı: 5 m,
tahmini yaş: 100 üzeri).*

Beypazarı'nın anıtsal fındık ağaçları

Karadeniz Bölgesi'nde yetiştirilen fındık çalısından (*Corylus avellana*) farklı olarak Türk fındığı (*C. colurna*) 25 m boya ulaşabilen bir ağaç türüdür ve ağırlıklı olarak Orta-Batı Karadeniz, Göller Bölgesi, Trakya ve Kuzey Ege Bölgelerinde doğal olarak yayılış gösterir. Ankara'da Beypazarı ve Nallıhan ilçelerinde Türk fındığının anıtsal boyutlarına ulaşan yaşlı ve heybetli örneklerine rastlamak mümkündür. Beypazarı ilçesindeki en heybetli Türk fındığı ağaçlarından biri Doğanyurt köyünün 2,2 km kuzeybatısında, Depel Dağı'nın eteğinde (1570 m) kuzey bakılı bir yamaçta yer almaktadır. Gövde çapı 1 m'ye ulaşan ve doğu tarafında gövdesi boylu boyunca kovuk olan bu yaşlı ağacın 300 civarı yaşta olduğu tahmin edilmektedir.

Beypazarı ilçesindeki en heybetli Türk fındığı ağaçlarından biri Doğanyurt köyünün 2,2 km kuzeybatısında, Depel Dağı'nın eteğinde kuzey bakılı bir yamaçta yer almaktadır (çap: 100 cm, tahmini yaş: 300).

Beypazarı'nda diğerk bir anıtsal Türk fındığı ağacı Karaşar'a bağılı Çukurören Yaylası'nın kuş uçuşu 3 km doğusunda, Dereli köyünün Dikenli Vadisi'ne hâkim bir yamacın tepesinde, Kale mevkinde yer almaktadır. Ağaç, çarşak kayalık vadi yamacının üzerindeki düzlükte, Bizans döneminden kalma bir ören yerinde bulunmakta olup bu tarihi alan günümüzde fındık-meşe karışık ormanına dönüşmüş durumdadır. Ağacın gövdesinden 50 cm yükseltide bir çatall ayrılarak gövdeye paralel yükselmekte, ayrıca kökten çıkan kalın sürgünler bulunmaktadır. Çok gövdeli bir görünüme sahip olan ağacın gövde çapı dipten 124 cm iken üst kısımda en kalın gövde çatallı 88 cm çapa sahiptir.

*Bu çok gövdeli
görünümlü anıtsal
Türk fındığı
Dereli köyünün kuzeyine
doğru uzanan
Dikenli Vadisi'nin
(Süvari Çayı'nın bir
kolu) 5 km kadar
içerisinde, vadi
yamacının
üstündeki düzlükte
Kale mevkinde
bulunmaktadır
(çap: 124 cm-dipten,
boy: 10 m,
tepe çapı: 14 m,
tahmini yaş: 400).*

Beypazarı'nın koca ardıçları

Kargı köyünde “Harman Yerindeki Büyük Ardıç” adıyla bilinen boylu ardıç (*Juniperus excelsa*), buğday tarlalarının ortasında yüksek boyu ve heybetiyle uzaktan fark edilen gösterişli bir anıtsal ardıç ağacıdır. Ardıç ağacı tarlaların ortasında tek başına öyle bir ekosistem oluşturmuştur ki farklı türlerden onlarca kuşun yuvasını tepesinde bir arada barındırarak adeta bir habitat işlevi görmektedir. Köy muhtarı Nihat Çetin ile yapılan sohbette, dedeleri döneminden beri hep böyle büyük ve heybetli bilinen ağacın köyde yağmur duasında ziyaret edildiği aktarılmıştır. “Ağacın dalını kesersen başına kötü iş gelir, hayvanın ölür, hasta olursun.” diye inanıldığından ağacın bir dalına bile dokunulmadığı belirtilmiştir. Bunu doğrulayan biçimde, üzerinde birçok kuru dal bulunmaktadır. Çokça kuru dalı, gövdesinde böcek izleri, dip kısmında çürüme başlangıcı gözlenmekle birlikte ağaç daha yüzyıllarca yaşayabilecek kadar sağlıklıdır.

Kargı köyünde “Harman Yerindeki Büyük Ardıç” adıyla bilinen anıtsal boylu ardıç, tepesinde çok sayıda kuş yuvası barındırmakta, buğday tarlaları ortasında adeta bir habitat işlevi görmektedir (çap: 92 cm, boy: 12 m, tepe çapı: 9 m, tahmini yaş: 500).

Beypazarı'nın gövdesi en geniş çaplı ardıç ağacı Dudaş köyünde, Türbeyanı mevkinde, yol kenarında bulunan kokulu ardıç ağacıdır (*J. foetidissima*). Bu yaşlı kokulu ardıç ağacı, yol tarafından bakıldığında çok geniş ve tek gövdeli bir görünüme sahipken yolun altındaki tarla tarafından bakıldığında iki farklı gövdenin kaynaşma yeri fark edilmektedir. Tek gövde ya da iki ağacın gövdesinin kaynaşmış olması kabulüne göre ağacın yaş hesabında ciddi bir fark oluşmaktadır. Öyle ki, ağaç üzerine TEMA'nın astığı tabelada ağacın yaşı 2000 olarak belirtilirken iki farklı ağacın gövdesinin kaynaşmasıyla gövdenin birleşmesi yaklaşımımıza göre ağacın yaşı 500 olarak tahmin edilmektedir. Her ihtimalde bu etkileyici kokulu ardıç Ankara'nın en yaşlı anıtsal ağaçlarından biridir.

Köy sakinlerinden Satılmış Tekin ile yapılan sohbette, anıtsal kokulu ardıcın kollarından birini geçmişte köyden birisinin kestiği, sonra da bu kişinin ölmesiyle birlikte köyde kimsenin bir daha bu ağaca dokunmadığı öğrenilmiştir. Satılmış Bey bu olayı çocukluğundan hatırladığını, köyde bu kişinin ağacın kolunu kesmesinden dolayı öldüğünün konuşulduğunu belirtmiş, "Ama adamın niye öldüğünü Allah bilir." diye eklemiştir.

Dudaş köyünde bulunan kokulu ardıç sadece Beypazarı'nın değil Ankara'nın en yaşlı ve heybetli anıtsal ağaçlarından biridir (çap-birleşik: 234 cm, boy: 15 m, tepe çapı: 14 m, tahmini yaş- 124 cm çaplı güney çatala göre: 500).

Beypazarı'nın ulu çınarı

Beypazarı'nda İstiklal Mahallesi'ndeki Alaaddin Camisi'nin bahçesinde bulunan ve halk arasında "Alaaddin Camisi'nin Çınarı" diye anılan anıtsal doğu çınarı ağacı (*Platanus orientalis*) rivayete göre caminin yapımı sırasında dikilmiştir. Selçuklu dönemi eseri olan Alaaddin Camisi, üzerindeki kitabeye göre 1220 yılında inşa edilmiş, sonrasında Osmanlı döneminde Sadrazam Nasuh Paşa tarafından tamir ettirilmiştir (1611-1614). Ağaçtan alınan karot örneğine göre ağacın yaşının 250 civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Ağacın yanından geçen Çınar Sokak, ismini bu ağaçtan almıştır. Beypazarı alan rehberi Bülent Erdemli ile yapılan görüşmede eskiden bu sokağın olduğu yerden Mundarcı Deresi'nin geçtiği, derenin 1972 yılında kanal içerisine alındığı belirtilmiştir. Bu derenin üzerinde geçmişte tarihi kemerli köprüler olduğu, bu köprülerden birinin hâlâ sokağın yukarı kesiminde, derenin açıktan aktığı yerde durduğu aktarılmıştır. Bülent Bey ağaç için en önemli tehdidin mahallede çıkan yangınlar olduğunu, yakın dönemde bölgede yine yangın çıktığını, burada nöbetçi bir itfaiye bulundurulması için Beypazarı Belediyesi Kültür Müdürlüğü tarafından itfaiyeye başvuru yapıldığını aktarmıştır.

Beypazarı'nda İstiklal Mahallesi'ndeki Alaaddin Camisi'nin bahçesinde bulunan anıtsal çınar ağacının 250 yaşında olduğu tahmin edilmektedir. Ağacın gövdesinin kuzey tarafında boylu boyunca kovuk bulunmaktadır (çap: 156 cm, boy: 20 m, tepe çapı: 17 m).